

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
факультет фізичної культури
кафедра теорії та методики фізичного виховання

Дипломна робота (проект)
магістра

з теми «ОРГАНІЗАЦІЙНІ Й МЕТОДИЧНІ УМОВИ ПОЛІПШЕННЯ
ФІЗИЧНОГО СТАНУ УЧНІВ СПЕЦІАЛЬНОЇ МЕДИЧНОЇ ГРУПИ
ПІД ЧАС ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНИМИ ВПРАВАМИ»

Виконав: студент 2 курсу,
групи ФКб1-М17
014 Середня освіта
(Фізична культура)
Колісник Вадим Романович

Керівник: Єдинак Г. А., доктор наук з
фізичного виховання і спорту, професор,
професор кафедри теорії та методики
фізичного виховання

Рецензент: Юрчишин Ю. В., кандидат
наук з фізичного виховання і спорту,
доцент, зав. кафедри теорії і методики
фізичного виховання

Кам'янець-Подільський – 2018

З М І С Т

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	4
ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПОЛІПШЕННЯ ФІЗИЧНОГО СТАНУ УЧНІВ СПЕЦІАЛЬНОЇ МЕДИЧНОЇ ГРУПИ.....	9
1.1 Підходи до формування спеціальної медичної групи.....	9
1.2 Фізична активність та розвиток організму дитини.....	12
1.3 Особливості фізичного виховання учнів спеціальної медичної групи.....	25
РОЗДІЛ 2 МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	40
2.1 Методи дослідження.....	40
2.2 Організація дослідження.....	45
РОЗДІЛ 3 ПЕРЕДУМОВИ ПОЛІПШЕННЯ ФІЗИЧНОГО СТАНУ УЧНІВ СПЕЦІАЛЬНОЇ МЕДИЧНОЇ ГРУПИ ПІД ЧАС ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНИМИ ВПРАВАМИ.....	47
3.1 Характеристика складу спеціальної медичної групи в основній школі.....	47
3.2 Стан розвитку морфофункціональних характеристик в учнів спеціальної медичної групи під час навчання в основній школі.....	48
3.3 Стан розвитку фізичних кондицій в учнів спеціальної медичної групи під час навчання в основній школі.....	50
3.4 Особливості розвитку учнів із різними захворюваннями під час навчання в основній школі.....	53
3.5 Стан сформованості мотивації до фізичної активності в учнів спеціальної медичної групи під час навчання в основній школі.....	60
РОЗДІЛ 4 ОБҐРУНТУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ПОЛІПШЕННЯ ФІЗИЧНОГО СТАНУ УЧНІВ СПЕЦІАЛЬНОЇ МЕДИЧНОЇ ГРУПИ ПІД ЧАС ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНИМИ ВПРАВАМИ.....	67

ВИСНОВКИ.....	77
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	80

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

АТ — артеріальний тиск

ВЗІ — ваго-зростовий індекс

ВООЗ — Всесвітня Організація Охорони Здоров'я

ЖЄЛ — життєва ємність легенів

ЖІ — життєвий індекс

ІР — індекс Руфф'є

МСК — максимальне споживання кисню

ОГК — обвідні розміри грудної клітки

РІ — Робінсона індекс

РФЗ — рівень фізичного здоров'я

РФС — рівень фізичного стану

СІ — силовий індекс

ФВ — фізичне виховання

ЧСС — частота серцевих скорочень

ВСТУП

Актуальність теми. Спеціально організована рухова активність людини, що є специфічною формою її діяльності, сприяє вдосконаленню організму. За допомогою рухової діяльності здійснюється взаємодія організму з навколишнім середовищем та відбувається пристосування до його умов. Тренований до фізичних навантажень організм стає більш стійким до умов середовища, а також характеризується специфічними особливостями функціонування окремих фізіологічних систем як у спокої, так і під час навантаження.

Як відомо, рухові режими різної інтенсивності можна розглядати як фактори, що викликають неоднакові зміни в організмі людини. Достатня рухова активність, як правило, веде до нормального росту і розвитку організму, зокрема, його фізичних здібностей, а також функціонального стану різних органів і систем [8, 90, 92]. У сучасних соціально-економічних умовах зростає необхідність повнішого використання можливостей системи фізкультурної освіти дітей і молоді з метою підготовки їх до самостійного життя. Процес перегляду шкільних програм із предмета "Фізична культура" у структурі сучасної середньої освіти вимагає випереджальної розробки прогресивних і методично виправданих концепцій, педагогічних технологій, які мають за мету підвищення духовного, соціального та фізичного здоров'я школярів [11, 76, 95].

Згідно з цим перспективною є проблематика точної постановки завдань у фізичному вихованні, що вимагає контрольних показників, уніфікованих нормативів фізичної підготовленості і модельно-цільових характеристик фізичного стану індивіда або контингенту школярів [69, 103]. Проблема точного передбачення фактичних результатів, що повинні досягнути учні в процесі занять фізичними вправами, може бути вирішена за допомогою розробки нових моделей визначення оптимального фізичного стану та

засобів педагогічного контролю або модифікації кількісних та якісних параметрів вже існуючих моделей [65, 127].

Сьогодні програмно-нормативна основа фізичного виховання в школі, в першу чергу її нормативний компонент, встановлений без урахування взаємозв'язків між показниками розвитку головних компонентів моторики та стану соматичного здоров'я. За останні роки з'явилося декілька наукових праць, присвячених розробці нормативів фізичної підготовленості підлітків [3, 38, 100]. Всі вони відрізняються запропонованими нормативами, оскільки дослідження проводились у різних регіонах України та з використанням різних методологій. Бальна система оцінки показників фізичної підготовленості надана в діапазоні від 5 до 20 балів. Тільки у деяких роботах визначались належні норми цих показників відносно високого рівня фізичного стану для дівчаток 11-12 років [3, 17].

Це вказує на те, що проблема вдосконалення тестів та нормативів фізичної підготовленості школярів потребує вивчення показників фізичного стану дітей, визначення особливостей їх взаємозв'язків з компонентами моторики та їх урахування під час модифікації існуючих моделей. Зазначене положення обумовлює актуальність нашого дослідження.

Мета дослідження — визначити педагогічні умови поліпшення фізичного стану учнів СМГ за допомогою занять фізичними вправами під час навчання в основній школі.

Для досягнення поставленої мети вирішували такі **завдання**:

1. Визначити за даними літературних джерел ефективні підходи та способи поліпшення фізичного стану учнів СМГ підліткового віку.

2. Встановити особливості вияву і зміни значень у показниках фізичного стану учнів СМГ в кожному віці періоду 11-15 років та їхні інтереси щодо фізичної активності.

3. Виокремити педагогічні умови поліпшення фізичного стану учнів СМГ за допомогою занять фізичними вправами під час навчання в основній школі.

Об'єкт дослідження – фізичний стан хлопців учнів основної школи.

Предмет дослідження – науково-методичні підходи до вдосконалення занять фізичними вправами, спрямованих на поліпшення фізичного стану учнів СМГ, які навчаються в основній школі.

Для вирішення поставлених завдань на теоретичному та емпіричному рівнях використовували адекватні **методи дослідження**. Так, на теоретичному рівні дослідження використовували загальнонаукові методи, зокрема аналіз, систематизацію, узагальнення, теоретичне моделювання. Це сприяло вивченню питання, що було пов'язане зі станом розв'язання досліджуваної проблеми на сучасному етапі, використовуючи для цього інформацію літературних джерел.

Інші використані методи сприяли проведенню дослідження на емпіричному рівні. При цьому, педагогічні методи, а саме спостереження, тестування, констатувальний експеримент, використовували для одержання даних про вияв і зміну досліджуваних показників протягом кожного року навчання у період 11-15 років. Із медико-біологічних методів дослідження використовували антропометрію, спірометрію, динамометрію, сфігмоманометрію. Соціологічні методи, а саме бесіду та анкетування, використовували для встановлення інтересів учнів, що пов'язані з фізичною активністю

Методи математичної статистики використовували для адекватного аналізу та інтерпретації одержаних емпіричних даних.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що:

- розширено дані про особливості вияву та зміни в показниках фізичного стану дівчаток і хлопчиків із захворюваннями серцево-судинної системи, опорно-рухового апарату в кожному віці періоду 11–15 років;
- підтверджено дані про інтереси учнів СМГ підліткового віку, що пов'язані з їх фізичною активністю;
- розширено дані про розбіжності в 11–15 років показників фізичного стану учнів СМГ та основної медичної групи;

– дістали подальшого розвитку знання про підходи і способи вдосконалення занять фізичними вправами, спрямованих на поліпшення фізичного стану учнів СМГ, які навчаються в основній школі.

Практичне значення одержаних результатів полягає в удосконаленні теоретичного та організаційно-методичного забезпечення занять фізичними вправами, спрямованих на поліпшення фізичного стану учнів СМГ підліткового.

Одержані результати забезпечують також можливість удосконалити зміст лекційних занять, підвищити інформативну складову практичних і семінарських занять з теорії і методики фізичного виховання різних груп населення на факультеті фізичної культури.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дипломного проекту магістра були апробовані на таких наукових конференціях: XI Міжнародній пам'яті Анатолія Миколайовича Лапутіна «Актуальні проблеми сучасної біомеханіки фізичного виховання та спорту» (Чернігів, 2018); II Всеукраїнській «Формування здорового способу життя студентської та учнівської молоді засобами освіти» (Кам'янець-Подільський, 2017-2018); звітних науково-практичних аспірантів, викладачів, магістрантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (2017-2018).

Публікації. Основні результати дослідження за темою дипломного проекту викладено в одній науковій статті, опублікованій у фаховому виданні України з педагогічних наук.

Структура та обсяг дипломного проекту магістра. Дипломний проект викладено на 88 сторінках, з яких 79 — основного тексту, що містять 7 таблиць. Дипломний проект складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку 98 використаних літературних джерел.

ВИСНОВКИ

1. Для учнів СМГ підліткового віку заняття фізична активність, основу якої становлять заняття фізичними вправами, є безпечним й ефективним природним патогенетичним засобом, адже дозволяє покращити функціональні можливості, фізичну підготовленість за відсутності безпосереднього впливу на зумовлені захворюваннями патофізіологічні процеси. Проте, недостатньо розробленими залишаються підходи, шляхи та сформовані педагогічні умови поліпшення фізичного стану учнів СМГ за допомогою занять фізичними вправами під час навчання в основній школі.

2. Учні СМГ в основній школі відзначаються захворюваннями серцево-судинної системи, опорно-рухового апарату, внутрішніх органів і дихальної системи. Але їх чисельність неоднакова: дівчаток та хлопчиків із захворюваннями серцево-судинної системи — відповідно 38,5 % і 41,9 % від загальної кількості, зі захворюваннями опорно-рухового апарату — 37,8 % і 41,4 %, захворюваннями внутрішніх органів — 17,4 % і 7,2 %, захворюваннями дихальної системи — 6,2 % і 9,4 %.

3. Вияв і зміна функціональних показників учнів СМГ у кожному віці періоду 11–15 років відзначається зумовленими статтю і захворюванням особливостями. Так у дівчаток із захворюваннями опорно-рухового апарату відрізняються (p від $<0,05$ до $<0,001$) від встановлених при захворюваннях серцево-судинної системи: 11 років — у перших краща ЧСС у спокої; 13 — відповідно ЧСС у спокої, після фізичного навантаження, під час відпочинку та відсутність переваги в усіх показниках; 14 і 15 — навпаки, у других кращі ЧСС у спокої та ІР.

Хлопчики із захворюваннями опорно-рухового апарату в 11 років відзначаються кращою ніж із захворюваннями серцево-судинної системи ЧСС у спокої, другі — ЖІ; 12 років — у перших кращі ЧСС у спокої, після фізичного навантаження, під час відпочинку й ІР, у других — жоден показник; 13 — відповідно ЖІ, СІ та ЧСС у спокої, після навантаження, ІР;

14 — ЧСС у спокої, після навантаження, IP та жоден показник; 15 — розбіжності відсутні, крім АТ, але його значення в усіх відповідають віковій нормі.

4. Вияв і зміна показників фізичної підготовленості дівчаток із захворюваннями опорно-рухового апарату відрізняються від дівчаток із захворюваннями серцево-судинної системи: 11 років — у перших більшою є вибухова, абсолютна м'язова сила, здатність до рівноваги, у других жоден показник; 13 років — відповідно показник рухливості плечових суглобів, здатності до рівноваги та вибухової сили м'язів нижніх кінцівок; 14 — останній у других; 15 — здатність до рівноваги та рухливість поперекового відділу хребта.

У хлопчиків із захворюваннями опорно-рухового апарату в 11 і 15 років здатність до рівноваги більша, у 12 — навпаки, менша ніж у хлопчиків із захворюваннями серцево-судинної системи; 14 років — у перших більша абсолютна м'язова сила; значення інших показників у 11–15 років практично не відрізняються.

5. Щонайменше 62,8 % дівчат і 60,3 % хлопців, які є учнями 5–9 класів і за станом здоров'я віднесені до СМГ, відзначаються високим інтересом до уроків фізичної культури в складі класу, але нижчим (відповідно 31,1 % і 32,7 %) — до занять тільки у складі СМГ. Водночас, незалежно від захворювання, пріоритетними для дівчаток є гімнастичні вправи і вправи під музику, для хлопчиків — рухливі та спортивні ігри.

6. Педагогічними умовами поліпшення фізичного стану учнів СМГ за допомогою занять фізичними вправами під час навчання в основній школі та правилами реалізації цих умов у практичній діяльності є: здійснення підготовчої діяльності вчителя фізичного виховання до реалізації його змісту, а одним із правил — технічний супровід занять фізичними вправами в різних формах, іншими правилами — конкретизація до початку кожного заняття своїх дій під час його проведення; реалізація елементів інтегрованого навчання; виокремлення мотивів, які необхідно актуалізувати в учнів;

діагностика в позанавчальний час фізичного стану учнів на початку навчального року.

Інша педагогічна умова полягає в задовільненні психологічних потреб учнів СМГ, а правила полягають у такому: врахуванні інтересів учнів СМГ щодо певних видів фізичних вправ; формування і реалізація змісту, розробленого для уроків фізичної культури; формування і реалізація змісту, розробленого для масових спортивно-оздоровчих заходів; систематичний контроль за результатами практичної діяльності учнів протягом навчального року, використовуючи різні його види.

Ще одна педагогічна умова — забезпечити функціонування в ЗСО інформаційного середовища із залучення учнів СМГ до фізичної активності, а її правила полягають у такому: проведенні методичного семінару для формування усвідомленої позиції всіх вчителів школи щодо залучення учнів СМГ до фізичної активності; висвітленні питань про фізичну активність під час викладання матеріалу кожного навчального предмету; систематична реалізація рухливої хвилинки кожним учителем на своєму уроці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агаджанян Н. А., Полатайко Ю. А. Экология, здоровье, спорт. Ивано-Франковск: Плай, 2002. 308 с.
2. Анатомия человека (с основами динамической и спортивной морфологии): Учебник для институтов физической культуры. Изд. 6-е / Под ред. Б. А. Никитюка, А. А. Гладышевой, Ф. В. Судзиловского. М: Терра–Спорт, 2003. 624 с.
3. Апанасенко Г. Л., Попова Л. А., Магльований А. В. Санологія (медичні аспекти валеології): підручник. Львів: Кварт, 2011. 303 с.
4. Арєф'єв В.Г., Столітенко В.В Фізичне виховання в школі: навч. посібник. Київ: ІЗМН, 1997. 152 с.
5. Арєф'єв В. Г., Єдинак Г. А. Фізична культура в школі (молодому спеціалісту) : навч. посіб. 3-є вид. перероб. і доп. Кам'янець-Подільський: ПП Буйницький О. А., 2007. 248 с.
6. Аршавский И. А. Основы возрастной периодизации: хрестоматия по возрастной физиологии: учеб. пособие. Сост. М. М. Безруких, В. Д. Сонькин, Д. А. Фарбер. Момква: Академия, 2002. С. 268-283.
7. Бокша В.Г. Нарушение дыхательной функции при бронхолёгочных и сердечно-сосудистых заболеваниях. Київ: Здоров'я, 1991. 196 с.
8. Бальсевич В. К. Онтокинезиология человека. М: Теория и практика физической культуры, 2000. 275 с.
9. Бальсевич В. К. Очерки по возрастной кинезиологии человека. Москва: Теория и практика физ. культуры, 2009. 218 с.
10. Бар-Ор О., Роуланд Т. Здоровье детей и двигательная активность: от физиологических основ до практического применения. Київ: Олімп. л-ра, 2009. 528 с.
11. Бикбаева Н. Ф., Орлова А. В. Рекомендации по определению медицинской группы для занятий физкультурой в школе: информ. письмо. Уфа, 2011. 18 с.

12. Боднар І., Гаврих Я., Стефанишин Н. Організація і методика фізичного виховання з учнями спеціальної медичної групи у школах Львівської області. Молода спортивна наука України. 2009. Вип. 13, Т. 2. С. 13-20.
13. Болезни органов дыхания. Под ред. Н. Р. Палеева. М: Медицина, 1990. 384 с.
14. Булич Э. Г., Мурахов И. В. Здоровье человека: биологическая основа жизнедеятельности и двигательная активность в ее стимуляции. Київ: Олімп. л-ра, 2003. 424 с.
15. Вайнбаум Я. С., Коваль В. И., Родионова Т. А. Гигиена физического воспитания и спорта: учеб. пособ. М: Академия, 2003. 240 с.
16. Васильков А. А., Кривохижина Л. В., Кандалова Н. Л. и [др.]. Физическое воспитание в специальных медицинских группах: учеб. пособ. Челябинск: УралГАФК, 2001. 86 с.
17. Велитченко В. К. Медицинские аспекты физического воспитания школьников, имеющих отклонения в состоянии здоровья: автореф. дис... канд. мед. наук: 11.00.07. МГМУ. М, 1989. 21 с.
18. Винник Джозеф П. Адаптивное физическое воспитание и спорт. Київ: Олімп. л-ра, 2010. 608 с.
19. Виноградов П. А. Физическая культура и здоровый образ жизни. М: Мысль, 1990. 287 с.
20. Возрастная физиология: (Физиология развития ребенка): учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений. М: Издательский центр "Академия", 2002. 416 с.
21. Виндюк А. Организация самостоятельной работы первоклассников на уроках физической культуры. Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві. 2002. Т. 1. С. 184-186.
22. Гігієна дітей та підлітків: підручник. За ред. В. І. Березіня. Київ: Асканія, 2008. 304 с.

23. Гнітецька Т.В. Режими інтенсивності фізкультурно-оздоровчих занять молодших школярів з врахуванням динаміки тижневої працездатності. Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві. 2005. С. 205-209.

24. Давиденко О. В., Семененко В. П., Фандікова Л. О. Основи програмування фізкультурно-оздоровчих занять з дитячим контингентом. Тернопіль: Астон, 2003. 144с.

25. Даниленко Г. М., Подрігало Л. В., Кочина М. Л. [та ін.]. Проблеми здоров'я дітей та підлітків у сучасній школі. Медицина сьогодні и завтра. 2000. № 2. С. 117-119.

26. Даценко І. І., Шегедин М. Б., Шашков Ю. І. Гігієна дітей і підлітків: підручник. Київ: Медицина, 2006. 307 с.

27. Детская спортивная медицина / авт.-сост. Т. Г. Авдеева [и др.]; под. ред. Т. Г. Авдеевой, И. И. Бахраха. 4-е изд., исправ. и доп. Ростов н/Д: Феникс, 2007. 320 с.

28. Добринський В. С. Рейтингова оцінка фізичної підготовленості підлітків як засіб підвищення мотивації до систематичних занять фізкультурою: автореф. дис... канд. наук з фіз. виховання та спорту: 24.00.02. ЛДІФК. Львів, 2000. 18 с.

29. Дубенчук А. Фізична культура: змінюємо пріоритети. Фізичне виховання в школі. 1999. № 2. С. 36-40.

30. Єдинак Г. Організаційно-методичні основи педагогічного управління фізичним потенціалом школярів. Молода спортивна наука України. 2003. Вип. 7. Т. 2. С. 133-138.

31. Закон України „Про фізичну культуру і спорт”. Київ, 1994. 22 с.

32. Калюжнова І. А., Перепелова О. В. Лечебная физкультура. Изд. 3-е. Ростов н/Д: Феникс, 2010. 349 с.

33. Комплексні програми середньої загальноосвітньої школи: Фізична культура 1–11 класи. Київ, 1993. 53 с.

34. Константинов В. Е. Хронический бронхит: лечение и профилактика. Київ: Юніверс, 1999. 15 с.
35. Коровкин В. С. Лечение болезней бронхов и лёгких. Минск: Беларусь, 1996. 176 с.
36. Коцан І. Розвиток фізіологічних характеристик дітей в туристичних походах. Фізичне виховання в школі. 2000. № 3. С. 36-38.
37. Круцевич Т. Ю. Методы исследования индивидуального здоровья детей и подростков в процессе физического воспитания. Київ: Олімп. л-ра, 1999. 232 с.
38. Критерии оценки успеваемости учащихся и эффективности деятельности учителя физической культуры. Под. ред. В. И. Ляха, Г. Б. Мейксона, Л. Б. Кофмана. М, 1992. 22 с.
39. Круцевич Т. Ю., Воробйов М. І., Безверхня М. М. Контроль у фізичному вихованні дітей, підлітків і молоді: навч. посіб. Київ: Олімп. л-ра, 2011. 224 с.
40. Курдыбайло С. Ф., Евсеев С. П., Герасимова Г. В. Врачебный контроль в адаптивной физической культуре: учеб. пособ. М: Советский спорт, 2003. 184 с.
41. Леськів А. Д., Андрощук Н. В., Дзюбановський А. Б. Форми і засоби фізичного виховання молодших школярів. Тернопіль: СМП Астон, 2000. 175 с.
42. Лечебная физическая культура: справочник. Под ред. В. А. Епифанова. М: Медицина, 1988. 528 с.
43. Матвеев Л. П. Теория и методика физической культуры: учебник. 3-е изд., перераб. М: Физкультура и спорт; СпортАкадемпредс, 2008. 544 с.
44. Линець М.М. Основи методики розвитку рухових якостей. Львів: Штабар, 1997. 207 с.
45. Лянной Ю., Кравченко А. Рухливі ігри як засіб фізичної реабілітації учнів у загальноосвітній школі. Фізичне виховання в школі. 1999. № 2. С. 23-25.

46. Лях В. И., Мольхина М. В., Протченко Т. А. Физическое воспитание учащихся общеобразовательной школы: состояние, перспективы и пути реорганизации. Теория и практика физической культуры. 1998. № 3. С. 49-52.

47. Мазур В. А., Єдинак Г. А. Залучення учнів спеціальної медичної групи до фізичної активності під час навчання в основній школі: метод. посіб. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня «Рута», 2014. 184 с.

48. Мангура М. Клуб „Здоровий спосіб життя” – одна з форм підвищення пізнавальної та рухової активності учнів. Фізичне виховання в школі. 2001. № 2. С. 39-42.

49. Мицкан Б., Презлять Г. Оздоровча функція фізичної культури: шляхи реалізації в умовах сучасної школи. Концепція розвитку галузі фізичного виховання і спорту в Україні”. 2003. Ч. II. С. 59-64.

50. Москаленко Н.В., Власюк О.О. Рухова активність дітей молодшого шкільного віку. Концепція розвитку галузі фізичного виховання і спорту в Україні. 2003. Ч. II. С. 64–68.

51. Москаленко Н.В. Особливості формування інтересу дітей молодшого шкільного віку до занять фізичною культурою. Молода спортивна наука України. 2003. Вип. 7. Т. 2. С. 46–48.

52. Москаленко Н.В. Формування теоретичних знань з фізичної культури учнів молодшого шкільного віку. Молода спортивна наука України. 2001. Вип. 5. Т. 1. С. 231-233.

53. Мукина Е. Ю. Методика физического воспитания учащихся СМГ в общеобразовательных учреждениях: учеб. пособ. Тамбов : ТГУ им. Г. Р. Державина, 2010. 51 с.

54. Мурза В.П. Фізичні вправи і здоров'я. Київ: Здоров'я, 1991. 256 с.

55. Мухін В. М. Фізична реабілітація. Київ: Олімп. л-ра, 2000. 423 с.

56. Мягков И. И., Назар П. С. Хронический бронхит. Київ: Здоровья, 1991. 160 с.

57. Огніста К. М. Педагогічні умови формування фізичної культури першокласників: автореф. дис. ... канд. наук з фізичного виховання і спорту: 24.00.02. ЛДІФК. Львів, 2003. 22 с.

58. Основы теории и методики физической культуры. Под ред. А. А. Гужаловского. М: Физкультура и спорт, 1986. 352 с.

59. О направлении Методических рекомендаций «Организация занятий по физическому воспитанию школьников, отнесенных к специальной медицинской группе: метод. письмо № 105/33-24. М., 2011. 18 с.

60. Осадчая Т. Ю., Максименко И. Г. Физическое воспитание школьников в США: учеб. пособ. Київ: Олімп. л-ра, 2008. 144 с.

61. Пичугова О. В. Физическая культура и здоровье детей младшего школьного возраста. Фізична культура, спорт та здоров'я. 2000. С. 43-44.

62. Парфенова Л. А. Содержание и организация физического воспитания младших школьников специальной медицинской группы: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04. АГПУ. 2009. 23 с.

63. Полатайко Ю. О. Фізичне виховання школярів у спеціальних медичних групах: навч.-метод. посіб. Івано-Франківськ: Плай, 2005. 161 с.

64. Платонов В. М. Булатова М.М. Фізична підготовка спортсмена. Київ: Олімп. л-ра, 1995. 320 с.

65. Поташнюк І. В. Школа сприяння здоров'ю: теорія, практика, методи дослідження: монографія. Луцьк: Надстир'я, 2006. 144 с.

66. Рипа М. Д., Велитченко В. К., Волкова С. С. Заняття фізичної культурою со школьниками, отнесенными к специальной медицинской группе: метод. реком. М: Просвещение, 1988. 175 с.

67. Рощенко В., Столітенко В. Самостійні заняття учнів фізичними вправами. Фізичне виховання в школі. 1998. № 3. С. 15-18.

68. Сайкина Е. Г. Использование средств фитнеса в физическом воспитании детей, имеющих отклонения в состоянии здоровья. Адаптивная физическая культура. 2006. № 2. С. 32–34.

69. Сажнева Е. В. Методика комплексного педагогического контроля в процессе физического воспитания младших школьников специальной медицинской группы: автореф. дис.... канд. пед. наук: 13.00.04. ВГПУ. Волгоград, 2010. 26 с.

70. Саламанская декларация : перечень действий по образованию лиц с особыми потребностями. Образование лиц с особыми потребностями. Київ, 1994 (2000). 21 с.

71. Светлова О. Д. Порівняльна гігієнічна оцінка наповнюваності медичних груп та захворюваності учнів середнього шкільного віку за період 1986–2011 рр. *Environment & health*. 2012. № 4. С. 30–33.

72. Селуянов В. Н. Технология оздоровительной физической культуры. М: Спорт Академ Пресс, 2001. 172 с.

73. Сергієнко Л. П. Тестування рухових здібностей школярів. Київ: Олімп. л-ра, 2001. 439 с.

74. Солопчук Д. Проблеми формування здорового способу життя в учнів загальноосвітніх шкіл. Молода спортивна наука України. 2003. Т. 2. С. 120-123.

75. Сухарев А. Г. Здоровье и физическое воспитание детей и подростков. М: Медицина, 1991. 270 с.

76. Теорія і методика фізичного виховання. Загальні основи теорії та методики фізичного виховання: підручник [у 2-х т. / за ред. Т. Ю. Круцевич]. Київ: Олімп. л-ра, 2008, Т. 1. 391 с.

77. Теория и организация адаптивной физической культуры: учебник [в 2-х т. / под ред. проф. С. П. Евсеева]. М: Сов. спорт, 2002, Т. 1. 448 с.

78. Теорія і методика фізичного виховання. Загальні основи теорії та методики фізичного виховання: підручник [у 2-х т. / за ред. Т. Ю. Круцевич]. Київ: Олімп. л-ра, 2008, Т. 2. 421 с.

79. Тимошина И. Н. Физкультурное образование учащихся специальных медицинских групп общеобразовательных учреждений: монография. М: Теория и практика физ. культуры и спорта, 2006. 138 с.

80. Физическая культура. Программа для учащихся 1–8 классов специальной медицинской группы. Київ: Здоров'я, 1977. 74 с.
81. Физическая культура. Программа для учащихся 1–10 классов специальной медицинской группы. М: Просвещение, 1982. 82 с.
82. Фізична культура. Програма для спеціальної медичної групи. 5–9 класи / Авт-укл. В. І. Майер, В. В. Деревянко. Київ, 2008. 52 с.
83. Физиологические показатели здорового ребёнка / Под ред. В. Н. Чернышова. Ростов н/Д: РОДНМИ, 1986. 79 с.
84. Фізіологія і патологія системи дихання / За ред. Є. М. Панасюк, Л. С. Корзюк, Я. М. Федорів, Ю. В. Онищенко. Львів: Світ, 1992. 213 с.
85. Формування здорового способу життя / За ред. О. Яременко, О. Вакуленко, Л. Жаліло, Н. Комарова та ін. Київ: Український ін-т соціальних досліджень, 2000. 232 с.
86. Фролова Н. Проблема пошуку нових шляхів вдосконалення системи фізичного виховання молодших школярів. Наукові записки. Серія: Педагогіка. 2004. № 4. С. 39-42.
87. Храмцов П. И., Шешенева Г. И. Мониторинг функциональных возможностей организма школьников. Гигиена и санитария. 2003. № 5. С. 56–58.
88. Хрипко Л. Запровадження сучасних способів занять оздоровчої спрямованості в процесі фізичного виховання. Молода спортивна наука України. 2001. Вип. 5. Т. 1. С. 266–269.
89. Цвек С. Ф., Язловецкий В. С. Физическое воспитание детей с ослабленным здоровьем. Киев, 1983. 186 с.
90. Шандригось В. До проблеми змісту шкільних програм фізичного виховання. Шляхи оптимізації фізичного виховання учнівської молоді. 2000. № 7. С. 62–65.
91. Швай О. Д. Педагогічні аспекти управління руховою активністю молодших школярів: дис....канд. наук з фізичного виховання і спорту: 24.00.02. ВНУ імені Лесі Українки. Луцьк, 2000. 193 с.

92. Шепеленко Г. П. Програма з фізичної культури для учнів 1-11 класів загальноосвітньої школи. Джерело педагогічної майстерності. 1995. Вип. 3. С. 26-40.

93. Шиян Б. М., Єдинак Г. А., Петришин Ю. В. Наукові дослідження у фізичному вихованні та спорті: навч. посіб. 2- вид., стереот. Кам'янець-Подільський: ПП Видавництво «Оіюм», 2013. 280 с.

94. Щорічна доповідь про стан здоров'я населення України та санітарно-епідемічну ситуацію: 2016 рік. Київ, 2017. 378 с.

95. Kassing, G., Jay, D. M. (2003). *Dance teaching methods and curriculum design*. Champaign, IL: Human Kinetics.

96. Sherrill C. (2004). *Adapted physical education, recreation, and sport: crossdisciplinary and lifespan*. 6th ed. St. Louis: McGraw-Hill.

97. Van Mil, E., Schoeber, N., Calvet, R. E., Bar-Or, O. (1996). Optimization of force in the Wingate test for children with a neuromuscular disease. *Med. Sci. Sports Exerc.* № 28, 1087-1092.

Список опублікованих праць за темою дипломної роботи магістра

98. Колісник В. Р., Єдинак Г. А., Галаманжук Л. Л., Мисів В. М. Фізичний стан підлітків, які є учнями спеціальної медичної групи. Актуальні проблеми сучасної біомеханіки фізичного виховання та спорту: матеріали XI Міжнародної наукової конференції пам'яті Анатолія Миколайовича Лапутіна (18-19 жовтня 2018 року, м. Чернігів); відп. ред. С. В. Гаркуша. Чернігів: НУЧК імені Т. Г. Шевченка, 2018. С. 103-106.